

Viira küläst tulõ hää hõnguga valgus

Kae lk 3

Kuimuudu umist puhtist müüdä saanu hiili

Kae lk 4

Mille vanaimä täämbädsel aol Verrevmütsükeist tarrõ ei kutsu

Kae lk 4

Jutuvõistlusõlõ saadõti timahava 81 juttu

Timahavadsõ Uma Lehe jutu-
võistlusõ tähtaig olf 20. märdi-
kuu päiv. Võistlusõlõ saadõti
81 juttu, kirotajit olf 45. Par-
hilla omma jutu hindamiskogo
käen, kokkovõtõ ja preemiä-
saaja trükitäs är järgmädsen
Uman Lehen.

Ku muido om egä aastak jutu-
võistlusõ kokkovõtmisõ puhul
tettü kirotajidõ kokkosaami-
nõ, sis timahava jääs seo pido
koroonä peräst är. Avvuhinna
saadõtas kirotajilõ postiga vai
tuu toimõndaja esi kohalõ.

Suur jago timahavadsõlõ
jutuvõistlusõlõ saadõtuist jut-
tõst trükitäs Uman Lehen är
2021. aastaga joosul. Seokõrd
olf vällä pakut neli jututeemat,
kõgõ inämb saadõti periselt
elon ette tulnuid nalakit vai
tõsitsit juttõ. Kõgõ rohkõmb
kirotõdi eläjist, esieräliid-
sist inemiisist, olf ka mäleh-
tüisi latsõpõlvõst. Võistlusõlõ

saadõti ka vällämõtõlduid juttõ
ja unõnāgosid. Teema «Kaika
Laine man» härgüf kirotajit
kirotama umist kogõmuisist
ravitsõjidõ ja selgeltnāgijidega,
ka noid juttõ tulf paras hulk.
Viil kirotõdi juttõ külge-
nakkajist tõpist, miä inemiisil
elo joosul ette omma tulnu.

Uma Lehe jutuvõistlust peeti
joba 17. kõrd. Aastit om jutu-
võistlusõ kõrraldamisõ man
üten lõõnū ka Eesti Rahvaluulõ
Arhiiv.

Suur-suur aituma kõigilõ
jutusaatjilõ!

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

Uma Lehe teljä või võita muudsa telefoni

Vahtsõaastakuu alostusõn loo-
sitas tsihtasotusõ Kultuurileht
välläandidõ teljide vaihõl vällä
telefon Apple iPhone 12 Pro
Max. Nii om võimalus telefon
võita ka Uma Lehe teljäl.

Telefon loositas vällä kõigi
Kultuurilehe välläandidõ erä-
isikist teljide vaihõl, kiä omma

tennū aastatelmise vai e-arve
püsümassõlepingu 2020. aasta-
ga 1. rekekuust kooni 31. joulu-
kuuni.

Ligemb teedüs kampaania
kotsilõ kodolehe kl.ee päält.
Kultuurilehe välläandit saa
telli ExpressPostist aadrõsi
tellimine.ee vai telefoninum-
brõ 617 7717 päält.

UL

Kodas võtt huugu üles

RAHMANI JAN

**Kanepi kihlkunnan Valg-
järve külän om joba pia
10 aastakka toimõndanu
OÜ Siidrikoda. No omma
nä uma kraami ütitses
müüginimes võtnu Kodas.
Taa võrokeelidse nimega
andas edesi uma paiga ja
ettevõtmisõ luku ja proo-
vitas läbi lüvvä vällämaa
turu pääl.**

Ligi 10 aastakka om Valg-
järve külän toimõndanu
siidrikoda, miä päämid-
selt tege käsitüüsiidrit.
Põha-Eestist mi kandi mäki
vaihõlõ kolinu Nõmmanni
Tea ja Sulev omma mõlõmba
opnu luudustiidüisi ja pidävä
ubinit väega väärt puuviljus.
«Üts upin päävān hoit kõik
hädä kavvõdal,» lõüd Nõm-
manni Sulev. «Lisas om upin
sääne puuvili, miä mi klii-
man häste kasus.» Viil kitt
Sulev, et uibu omma häitse-
mise aigu ilosa kaia, taa om
hengele midägi säänest, mis
om ka laulõ sisse pantu.

Nii otsustiva Nõmmanni
istuta uma vahtsõ kodo
ümbre uibuaia ja naada
ubinamahlast juukõ tegemä.
Täämbädses om näide aidun
päält 9000 uibu.

«Ütel hetkel jõudsõ mi
ettevõttõ edesimineki nii-
kavvõndalõ, et tuutminõ om
laembas lānnū, mi ei tooda
õnnõ siidrit. Teemi ka säänd-
sit juukõ, kon alkoholi seen ei

RAHMANI JANI PILT

Siidrikua asotaja Nõmmanni Sulev vahtsõ Kodasõ sildi man.

olõ, ja nakkami ubinidõ ja marju
pressmisjääkest ka muud sõõgi-
kraami tegemä. Nii tekkü tarvi-
dus ummi tuutidõ nimme edesi
arõnda, et tuu pasnu ka säändsele
kraamilõ, miä alkoholiga kõüdet
ei olõ,» seletäs Nõmmanni Sulev.

Paigapäälidse puhta keskkunna lugu

Vahtsõ nime vällämārkmi-
se man olf tähtsä, et olõs selge
kõüdüsi paikligu kogokunnaga
ja et nimi avitanu jutusta ette-
võtmisõ luku. Inneskidse Valg-
järve valla vapitsirk olf väiku
kunnakodas, tuu pand bioloogia
ja keskkunnaala tagapõhaga
Nõmmanni perre mõttõ tüü-
le. «Kodas om sääne tsirk, kiä

näütäs luudusõ puhtust. Saman
toimõndasõ kotka kultuur-
maastikul, miä tähendäs, et
ka inemisel om tähtsä roll tuu
man, et näil häste lānnū. Ütelt
puult tulõ hoita vannu mõtsu,
et nä saanu ummi pessi kohegi
ehitā. Tõsõst külest tulõ maas-
tikk huuldada, selle et korgõ
haina seest vai monokultuursõ
vilā seest ei saa nä umma süü-
ki kätte. Kõgõ parõmba kotu-
sõ näide jaos omma kafatõdu
kafamaa, huuldõdu uibuaia, kos
kodas üllest hiiri, rottõ ja mut-
tõ saa silmädä ja kinni püüdä.
Mosaiiknõ kultuurmaastik om
näile kõgõ parõmb elopaik, seod
mi püvvāmi tan kõrran hoita,»
seletäs Nõmmanni Sulev.

Vahtsõ nime hääs küles
pidä Sulev ka tuud, et sää-
ne nimi tüütäs ka vällämaal.
«Seol nimel om riikevaihõ-
lidsõ brāndi sarmikus man:
algas ja lõpõs täüshelüga, om
viis tähte. Tahami seo nimega
minnä suuri turgõ pääle, Hiina
ja Saksamaalõ.»

Ja üte hää küle lõüd siidri-
tegijä vahtsõ nime man viil.
«Ku tulla Tartu puult siia-
kanti, sis inne Sabõrnat om
Vana Võromaa silt. A edesi
ei näe tükk aigu tii pääl üt-
tegi võrokiilset silti. Meil
om aoluulinõ võimalus õigõ
pia panda Sabõrnalõ üles
üts võrokiilne silt,» kõnõlõs
Nõmmanni Sulev.

Aasta külä Leevaku kuts suvõl küllä

Põlva maakunna aastaga küläs
valit Leevaku om tunnõt hüdro-
elektrijaama perrä. «Tulkõ
kaema, kuis eelektri tuutmi-
nõ käüse,» kuts aoluuhuvilinõ
Konsapi Aigar, kiä tuud suvitsõl
aol näütäs.

Leevakul eläs kirju perrä pia
300 inemist. Rahvas käü kokko
inneskiste koolimajja, kon om
raamadukogo kah. Üts küläelo
vidäjä, Bergmanni Tiina kõnõl,
et külārahva kõgõ suurõmba taht-
misõ omma vahtsõnõ külākeskus
ja rattatii Rāpināle. Aastaga külā
tiitli and tuus luutust mano.

«Nuuri om umajago pääle ka-
sunu, vast võtt kiäki nuur küläelo
vidämise üle,» märgõf 20 aastak-
ka Leevaku külāvanõmb olnu
Kasearu Vello minevä puulpäävä,
ku tä MTÜ Põlvamaa Liikumine
Kodukant päälugu Bleive Ahti
käest aastaga külā tiitli vasta võtt.

UL

Leevaku külā rahvas minevä puulpäävä Põlva maakunna aasta külā tiitlit vasta võtman.

JÕULUMÜÜK

VANA-VÖROMAA KÄSITÜÜ, SÖÖGIKRAAM JA
VÖROKEELITSE RAAMATU

TÜÜPÄIVIL
KELL 10-17

8.-18.
DETSEMBRIL

VANA-VÖROMAA KÄSITÜÜ

VÖRO INSTITUUDIN TARTO UULITS 48, VÖRO LIIN

M Ä R G O T U S

Latsi kasvatamise man tasus snitti võtta eläjide päält. Põlvkondõ konflikti tulõ kaia ku võõrutamise vaivuisi, midä saa paranda.

Rongaimäst (-esäst) ja võõrutamisest

PULGA JAAN, märgutaja

üldä: lajan lastun olõmi latsi võõrutamisega ildas jäänü. Urmi Aili kirjeldet olukõrd, kon äraelämine sundse latsi nigu ülearu varra võõrutama, om kahjus mii põlvkonnalõ väegagi tüüpiline ja säält om väega rassõ vällä tulla. Kõgõ hullõmb om tuu süütunnõ, mia peränpoolõ püütäs tasa tetä küll latsi koolitamisega (mõni käu eluaig koolin ja ei nakkagi umma pääd toitma); küll latsilõ liina maiu ja korteriide ostmisega. Hää asi, aga tuu kõik toimus aol, kui latsõ peasi olõma võõrutõt ja uma elu (rahakoti) pääl. Latsilõ om raskuisiga võitlõminõ absoluutsõlt vajalik ja kongi hinge-sügävüsen tundva nimä är, et imä «kanaimähoolitsus» om tegelikult ärostmine. Tenuliku nimä tuu iist ei olõ.

Palfu inämb avvustõdas tuud

vanõmbat, kiä nimä õigõl aol umapääd jätt ja näide käekäüki kavvõdast päält kaes. Rahast tähtsämp om õigõl aol ant nõu-annõ. Nõuandiid ette anda ei saa, noid ei arvõsta kiäki (ka vanõmba inemise).

Mii ütiskonna tüüpiline latsõkasvatamine käu nii: lats koolitõdas vällä, ostõtas tälle Talinalõ korter, peetäs pulma, ehitedäs suvila, ostõtas liinamaastur, sis peetäs vahtsõ pulma (vanaga es klapi), vahtsõnõ suvila (vana jäi edimädsele naasõlõ), vahtsõnõ liinamaastur (vanaga tetti avarii) jne. Tulõsi vast latsõ käest küssü, midä tä tege tolõ suurõ rahaga, mille nimel Talinalõ edimäne korter ostõti. Vanõmba piat uma väikese rahaga kõik nuu latsõ vällämineki kinni masma ja ei olõ sis ime, et vanõmba lõpõtasõ

lagunun hütükesen, kohes ei latsõ ega latsõlatsõ kaema ei tulõ.

Ja vanõmba teivä ainult üte vea: es võõruta last õigõl aol är. Ei lohuta ka tuu, et Vinne-maal ollõv (kotussidõ) asi viil hullõmb. Vanõmbiide pension pressitäs kah rusikuga ähvärden vällä ja juvvas maha.

Kõigilõ noilõ hätile (vai too-lõ hädäle) omma targa inemise pandnu ilusa nime: põlvkondõ konflikt. Püvvetäs näüdädä, nigu olõsi tuu müüdäpäsämäl-dä «*elu sunnil tõrkumata*». Ilusa nime andmine nigu panõsi asjalõ punkti, aga kutsumi asja tõsõ nimega: võõrutamise vaivusõ. Noid saat jo paranda ja kahju vähändä. Muidu aga tulõ tõtõstõ küssü: kas mii säänest ellu (Eestit?) tahtsõmiki?

Jah, latsi «tagasi sünnütä» ja «tagasi võõruta» ei massa pruuvi.

Kas kõnõlõma piäs inemine vai raha?

Üts mu tutvva kõnõl säändse luu. Tä olf aastidõ iist üte langi pääle mõtsa ülestüütäjäs palgatu. Egä õdak pandsõ tä uma välläveetü palgikuurma kirja. Ku lõpus palka masti, üteldi, et om 300 tihhu üles tüütänü. Ku miis naas seletämä, et täl om kõik kirja pantu ja pidänü 400 tihhu olõma, üteldi: «See mees räägib liiga palju.» Ja inämb tedä tuu tüü pääle es kutsuta.

Seo lugu näütäs, kuis raha helü om pallo kõvõmb ku inemise uma. Rahalõ om antu mitu nimme: üts joodik kutsõ rahha stiimulis. Küsse: «Kas sul stiimulit om?» A inämbüisi üteldäs raha kotsilõ: võim. Ja tuu om küländ täpsä nimi: raha and võimu, võim and rahha.

Ku tulla tagasi kõnõlõmisõ mano, sis kiä pidänü maailman rohkõmb kõnõlõma, kas inemine vai raha? Mu meelest om inemisele antu kõik, midä kõnõlõmisõs vajja: mudsu pää seen, helüpaila, kiil, suu. Rahalõ midägi säänest antu ei olõ, tä om kas tükk papõrd vai nummõr kongi arvõ pääl.

A huulmada tuust kõnõlõs täambädsen ilman raha inemisest kõvõmba helüga. Mille nii om?

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Mofovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster, latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Kapstamäelt

Kiränik LUMISTE KATI and värskit mõttit, kuimuudu egäpäävaello vaeldust lõüdä ja märgotas tuust, miä parasjago süäme pääl.

Valgusõkiir pühüsen

Om aasta kõgõ pümmemb aig, seo aig, kon saami inämb märgota, puhada ja uma henge sisse kaia. Ummõtõ või pühühüs pallodõlõ rassõlt moodsa. Panõ tähele esiki tuud, kuis viil rehekuul, ku päävä pikembä ja valgust inämb, om mul rohkõmb energiät, rõõmu ja vahtsit lindajit mõttit. A märdikuu lõpun nakka ma kah väsumä, inämb ei olõ säänest päalenakamist ja kostki hiil ligi rassõhusõ tunnõ.

Ildaaigu käve ütels kursõl, kon peris mitmõ ossavõtja võti antidepressantõ ja olli tuud jo peris pikkä aigu tennü. Arsti kirotasõ noid ruuhi väega kerge käega vällä. Ummõtõ omma noil ruuhil peris rängä kõrvaltoimõ. Nä võtva tundmist, seksuaalsust ja luuvust veidembäs.

Midä sis tetä, ku rassõ miil pääle tulõ?

Pümme aig tulõ üle ellä. Õigõ pia nakkas jo valgõmbas minemä. Taad hämarät aigu tulõs tarvita unistamisõs, plaanõ tegemises, meditiirmises. Tandsi uma lemmikmuusiga perrä, saa sõpruga kokko,

puhasta umma ihho, näütüses kasvai iispäävä sannan kävven. Ma süü hummogu tuur-šokolaati, miä härgütäs ja lask valla hääolo- ja õnnõhormoonõ, sääln seen om pallo tarvi- liidsi mineraalõ ja tä ei mõi nii nigu kohv, miä vii kihäst kaltsiumi vällä ja tege hemoglobiini tasõnd madalambas.

Ma motiveeri hinnäst lillega, osta tihtsäle värmiliidsi ja lõhnavit häiermit.

Kallista inämb ku hariligult. Käu läbi häie inemiisiga, kiä mõõsõ mullõ häste.

Ja luudus om kõgõ, egäl aastaaol mi akudõ laatja. Ku kasvai kõrra nädälin käüt tunnikõsõ mõtsan, hengät sügäväle, sälg vasta puutüve, nakkas kergemb. Puu omma kõgõ mi jaos olõman, anteni maa ja taiva vaihõl, ka sis, ku inemisehengi kallistamisõs lähkül ei olõ. Kõnõlõ puulõ uma murõ är ja süä lätt kergembäs. Ku sul omma kodo-eläjä, sis kõnõlõ umist murrist näile. Ja kallista näidki inämb ku muidu.

Mullõ miildüs väega kirotas, paprõkirju saata. Vast om no seo aig, ku umatsit kinäde kaartõ ja kirjuga rõõmusta.

Palota kündlit, et valgus olnu kõik aig ütlen sukka!

Kui tuu tarkus nüüd inemiisi pääle üle kanda, sis võit

Maskiga ja ilma

Medägi tetä ei olõ, nüüd tulõ mask kotust vällä minnen egal puul ütlen hoita, selle et bussin, rongin, poodin ja mujal katusõ alh ja rahva siän enämb ilma liiku ei tohe.

Võti sis kah ildaaigu liina minnen kätte ja naksi pruuvma, kuis tuu kandmine om. Keväjelt es olõki vääga vaija, selle et ku kõik asutusõ kinni olli, es olõ mõtõt liina tükki kah. Ku maapaosin ollõn mehega kõrra Võrulõ suurdõ puuti maskõga lätsemi, jäi koha-liku uudistõvahetaja ussõ pääl meid suu ammulõ vahtma, selle et kelgi tõsõl nägu kinni katõt es olõ.

Nüüd bussin õks mõnõl joba mask olf. Ja imelik külh, muidu om buss peris täüs ollu, a seekõrd olf sõitjõid nii harvalt, et os võinu ilma maskilda kah istu.

Tartun püürdsõ õkva suurdõ puuti sisse ja sai arru, et medägi om tõisildõ. Jäätisekasti manh tulf üts noorõpuulnõ vanahärra ligi ja naksi udujuttu ajama, et kas ma avida tal jäätist valida, taa ei olõ naid ammu ostanu ja

ei tiä, määne om paremb. Ja sis tulf joba sääne jutt, et kas mi ei olõ konhgi varõmb kokku saanu, et tunnus nigu tutvva ja võisõ raamatupoodi kohvikudõ kah minnä...

Mõtli, et kae noh, kevväi kauõn, aga joba lätvä esiki vana inemise edeväs, ja et mukka ei olõ külh kiäki mitu aastat niimuudu haussi ajama tulla.

A sis saimi mehega turu pääl kokku. Hää, et meelen olf, mis värvi jopõga ta hommugult liina lätse, muidu ei olõs vast ärä tundunu. Söögikraam ostõt, lätsemi liina poolõ ja võtti muiduki maski raaskõsõs maha, selle et värsken õhun ei pea naid kandma ja võit esiki ter- vüsele halv olla. Saimi mõni- kümmed sammu minnä, ku noorõ poisi manh. Nimä ollõv tudengi ja tahtva teedä, mis mi ravimikarbõst arva ja kas mi ega päiv määnestki tabletti peami võtma. Mul olf jo hää miil, et no om tegu sääntse rahvaga, kiä tuu vasta, et ütest tüküst papõrd asjanda raisatas ja prahti toodõtas. Ütli, et ma

Maskist om inemiisile saanu kimmäs seldsiline, tä avitas ka näokortsõ kääki.

ega päiv külh medägi ei võta, aga ma arva kah, et paarküm- mend tabletti aspõriinigi ei pea nii hirmsa hoolõga sisse pakit olõma, kõnõlamalda tuust, et poole seitungi jagu om egan karbin seen tuud papõrd, kohe om mitman keelen kirutõt, et sa ei tohe tabletti mujalõ panda ku suuhvõ ja et latsilõ män- gi ei tohe naid kah anda ja et rohufirma ei olõ süüdü, ku sul naist ruhest määnegi hullõmb tõbi külge tulõ, ja mis sääln viil kõik om. A poisõl vaosi nägu pikäs ja na küsse, et kas här- rä võtt määnestki rohtu kõik aig. Härä tunnist, et võtt ega hommugu üte tableti vererõhu ohjeldamises, ja sis küsti ruttu, ega taal ei olõ vaija säänest

karpi, kos nädälipäävä nime pääl, no et ei unõda võtta. Mis sa ütlat, olgi pähämäär- mine hoobis, mitte tudõngide uuring. Mi ütli, et aitüma ja mi viil nii vana ei olõ, et mee- lest lät, medä minut tagasi tei vai tegemäldä jäti.

Ja sis ma sai arru, et mask nigu sekä külh veidü, aga tar- gõmb om ta põra rahva siän iin hoita, om elu huvitavamb. Ku poodin minust ennegi silmä nätä olli ja tuuga kolmveerand kortsõ ärä kääkit, sis pedigi tuu noorõpuulnõ vanahärrä minnu tükk maad noorõmbas, ku ma olõ. Aga nigu näo avalikus tei, nii naksi noorõ poisi seniilses pedämä...!

NÕLVAKU KAIE

Mõtsa seest tulõ hää hõnguga valgus

KABUNA KAILE

Om aig, ku välän om maru pümme, tuuperäst lätš Uma Leht valgust otsma, ja lõudsegi tuud riulidõ ja kastõ kaupa Proto talost Viira külän Rāpinā vallon.

Wiera kündlekotta sisseastja saa edimäde teretuse nõna kaudu. Jah, siist veetäs üle ilma lakja valgust, millel om pääleki hää hõng. Kündleku pernaanõ Alve Merilin nakaš kündletegemisega pääle 2013. aasta kündlepäävä (2.02) aigu. «Asi lätš nii häste viirdümä, et küländ pia tulli ma palgatüü päält är,» kaes tä alostusõ pääle tagasi.

Aigupite om tulnu mano kontaktõ ja teljit. Ütsjago kündlit sünnüs ettevõttõ uma Wiera Nordic Scentsi kaubamärgi all ja tõnõ jago tetäs alltüüvõttu. Kündlit telvä ketipoodi ja asotusõ. Kokko tulõ Wiera vabrikust aastan 10 000 künnelt. Siist mõtsu vaihõlt omma neo jõudnu esiki tõsõlõ poolõ maakerrä – näütüses Ameerigamaalõ, Filipiine pääle –, a kõgõ inämb kaes Merilin siski Saksamaa ja Soomõ poolõ, kon inemiisi ettekujutusõ, määne hõng võissi koton olla, omma eestlāisiga küländ üttemuudu.

Eestlāsel om hää maitsõ

Kündlit tetäs üle ilma egāl puul. Ku jõluaigugi poodin ümbre kaia, sis kirivüs võtt peris kangõs: midä siski valli? Wiera Nordic Scentsi kündle ei meelütä värmege. Alve Merilin aja sällä viil inämb sirgu ja ütles, et uma joonõ hoitmisõ man omma päämidse märgosõna inspiratsioon põhjamaisõst,

säälhulgan Eesti luudusõst, naturaalsus ja käsitüü. Kõik tuhtisegu temp tä luudusligõst eederligest õlidõst kokko esi. Tuhtist (ek *parfüüm*) kõnõlõminõ pand timä silmä esierānis helkāmā. Seo om põnnõv maailm, mille kodo om teedāki Prantsusmaal. Merilin ütles, et nuhede kokkosegāmis es om mi maal väega veidü tiidmiisi, tuuperäst om timäst saanu Prantsusmaa tuhti- ja kosmeetigaülikooli opilānõ. Koroonast olõnõs, kuis seo opus nüüt edesi lātt.

Merilini hindä pruuvmisõ ja kogõmusõ omma vahtsidõ kollektisioonõ seen. Egä aasta tulõ tä millegi vahtsõga vällä. Timahava, ku om tulnu pallo koton istu, sündü ka kündlekoigo Nordic Home (Põhamaa Kodo). Üte kündle jaos sääl kogon sai Merilin näütüses mõttõ suvitsõl käügil Muhu saarõ pääle, ku väiku külāvaihõti pääl lämminõd suvõhõngu sisse hengās.

Viil om parhilla ostjidõ siän populaarnõ Vaeelājide kollektisioon: esi saat valli, kas tunnõt hinnäst är sis soen, hirven, kotkan vai üükullin.

Eestlāsele miildüse kündletegijä sõnnu perrä mahhe, mõtsadsõ ja lämmä lõhna, noorõmbilõ ka makõ hõngu. Seebilõhnalidsõ kündle jätetäs Eestin ostmalda. «Eestlāsel om hää nõna ja hää maitsõ,» tege Merilin mi inemiisi kotsilõ kokkovõttõ.

Ettevõtja elon ka muud hõngu

Ei olõ siski nii, et kündletegemine om õnnõ üts rahulinõ, pääleki häälõhnalinõ tüü. Jõluaig om kündletegijä jaos muiduki kõgõ kipõmb aig. Sis om Merilini kündlekuan abin kogoni viis inemist ja tä esi jaga hinnäst pääle vabrighu ja

KABUNA KAILE PILT

Wiera kündlekua pernaanõ Alve Merilin uman aidan-kündlekuan.

katõ latsõ viil tüutarri kõrraldamisõ jaos.

A aasta läbi tulõ iks mõtõlda ja kaia, kohe kaupa müvvä ja kuis tuu peräle jõud ja kas iks arvõ är mastas. Kõgõ tulõ märki ka vahtsõ pääle. Üts sääne vahtsõnõ asi om näütüses pudõlikõsõn kodolõhnastaja.

Wiera kaupa lõud disainija sisustuspuutõst, lilli- ja aiakaupluisist mitmõlt puult Eestin. Võrokõnõ saa kodo-

kandi tuutja tettüt osta e-poodist ja Coop Põlva puutõst. Tuud perämäst kitt Merilin ku esierānis hääd ja vastatulõjat partnõrit.

Nahk om säitsme aastaga küll paksõmbas kasunu, a kūsümüs, kuis edesi, kuis turgu hoita, parõmbas saia ja kassu kasvata, saat nuurt naist siski egä päiv. Kodomoro pääl aidast tettün kündlekuan om hää nokitsa, a kavvõmba-

lõ kaiõn tulõs tüü iks eräle vabriguhuunõlõ viiä ja tuusjaos näütüses Põlva pääl ümbre kaia. Üts hää mentor kulu nu plaanõ säädmise man kah är, tunnistas Merilin.

Ku pallo kündletuutja esi kündlit palotas? Merilin nakas naardma ja ütles, et timä esi piät otsma tõisi akudõ laatjit ku kündlevalgus. Pruuvmisõs, katsõtamisõs tä kündlit palotas, nii uma

vabrighu ummi ku ka tõisi toodangut, a mõttõ omma sis kõik aig tehnilidse poolõ man: kuis taht palas, ku kavva künnel palas, kuis disain paistus jne. Ku Merilin kellelegi kingitüses kündle vii, sis palama panda tä tuud õkva kah ei lupa. Muidu om timä külānkäük moka: tä niheles ja mõtlõs õnnõ tuust, midä kündle man viil praavita saanu.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimmi perioolõmisõst ja tähendüsest.

Tagel

Seol nimel om Eestin 133 kandjat. Lisas om kümme inemist vanna muudu kirotõdu nimega *Taggel*. Nimi sündü päämidse katõn kotussõn.

1809 pand Kanepi opõtaja Roth taa Hurmi mõisa ütele suguvõsalõ. *Solillo Jürry*, kiä elli tuu ao kottalõ väega pikält, umbõs 1712–1800, olõ nime saajidõ esä ja vanaesä. Timä neläst teedä pojast edimädsel, Jaanil, poigõ es olõ. Tõnõ poig Kaarli olõ pümme ja tälgi olõ õnnõ kats tütdär. Edimält sai Kaarli nime *Rus-sik* (Rusik), a perän tuu parandõdi. Kolmas poig Andrõs jätse külh tütre ja kats poiga perrä. Nelläs poig Piitre sai tuusama Solova talu pere-mehes ja täl olõ küländ hulga latsi. Hurmilt levisi nimi edimält kõrvalmõisalõ Varbustõ (Põlva khk), a pia joba egäle poolõ kavvõmbalõgi.

Vahtsõlliina mõisan panti seo nimi 1820. aastagal Puspuri Reinu Piitre pojalõ Andrilõ. Piitre olõ lānnü kodovāus Pältri küllä. 1815. aastagal tä

kuuli, nii nigu väiku aovaihe seen kuuli är ka suurõmb osa timä naasõvelle perrest sääl Pältri külä talun. Andri võeti kasupojas Saika külä Prindsi poolõ. Saikal kasvi tä üles, naasõ võtt Svedda, tõsõ nimega Kundsda küläst.

Nimi tulõ sõnast *tagõl*, umastavan *tagla*. Tuu tähendäs puusiint. Ilma taglalda es saa kuigi tuld tetä. Puu külen kasunult taglalt võeti är «laih», tõnõ osa «pekk» lätstulõravva kibõnast hõõguma. Murdõkogu lausõ oppasõ, et saarõ tagõl taha ei tuld külge võtta ja jānessetakla ei olõ mõtõt pruuvigi.

1921 Petserimaal võeti nimi *Tagla* Pankjavitsa vallon. Ka tuul nimel om kandjit, veidemb ku kuus.

Põhaeesti vastus sõnalõ tagõl om *tael* ja tuu panti priinimes säitsmen mõisan, lisas viil *Taela* ütten mõisan. Eestistämise aigu võeti nimme *Tagel* kah, just Põha-Eestin, Takenbergi Keilan valisiva säändse nime.

SAARÕ EVAR

Sulbi külätiaatri pidäsi 15. sünnüpäivä

Mõnõ nädäli iist pidäsi Sulbi külätiaatri umma 15. sünnüpäivä. Uurimi juhendaja SAAMO AIRIKA käest, midä külätiaatri tege ja kuis sünnüpäiv lätš.

Kuis Sulbi külätiaatri tegemise pääle naksi?

Külätiaatri tull kokku 2005. aasta jõulukuun inneskidsen Sulbi koolimajan. Edimäste pruuvi tulli juhendaja Saamo Airika ja säidse miist ja naati pruuvma Oskar Lutsu «Perijit». Talvõ pääle tull mõni naanõ kah panti. Tuust aast pääle om Sulbi külätiaatri toimõndanu, 15 aastat üttejärke.

Parhilla mäng tiatriin kümme inemist: viis naist ja viis miist. Suurõmb jago om peri Sulbist vai ümbretsõõri küllist vai om muud muudu Sulbiga kõüdet.

Mis ti sünnüpääväl teiti?

Külätiaatri juubõlipidos oll ette valmistõt pikk iinkava 15 aasta joosul mängitüisi näütemängõ pääle. Mi teimi ummi näütemängõ perrä. Näütlejile miildüs tandsminõ kah, nii et kavan oll ka kolm tandsu. Lisas anti vällä mitu ammõtlik-

HELMETSA ISEBELLI PILT

Sulbi külätiaatri rahvas sünnüpäävälava pääl pürämiidi tegemän.

ku tiitlit. Rosenbergi Aivar sai näütüses tiitli «Pääsponsor,» selle et timä huunõn käävä õga nädäli katõl kõrral proovi ja lubatas esiki kohvi juvva.

Kas om ka vahtsit etendüsi plaanin?

Keväjä jäivä vahtsõ näütemängu proovi koroon peräst

poolõlõ ja nuid plaanitas no edesi tetä. Vahtsõnõ etendüs piässi vällä tulõma vahtsõ aast mahlakuun. Sinnāni sõidõtas ümbre vana näütemängu ja lühembide tükkega.

A mille külāinemise tiatri tētä tahtva?

Mu meelest ei käüd ināmp

ammu kuun tiatri peräst, a noidõ inemiisi peräst, kes sääl omma. Tiatri on nigu elostiil. Õgapääväne elo osa. Ku määnegi uudis om, sis kõgõpäält hõikat ummilõ näütemängu-seldsiliidsile ja sis tõisilõ. Nä ommava sõbra, ammõdi poolõst sõbra.

Küsse RAHMANI JAN

Kuis umist puhtist müüda hiili

ÕKVA MARGIT

Minevä keväjä olf mul võimalus kävvü üteh asutusõh, kohe inämbüisil inemisil eloal asja ei olõ. Tuu asotus olf morg ehk rahvakeeli koolnukuur. Mi opjidõrühm pidi sinnä minemä, et nätä, määne inemine altpuult nahka vällä näge. Tohtrotudõngi olli tuu sisemädsse ilo joba valla ten-nü, mi asi olf tuu kõik üle kaia ja tiidmises võtta.

Nõrgõmbidõ nārvega jäivä kavvõmbahe saisma, julgõmba olli nõnna- ja näppõpite egäl puol man. Kõsümiisi olf palfo. Tahtsõmi teedä ka toda, kost opmisõmatõrjaali saias. Inämbüisi nii, et inemine esi otsustas umal eloal, et pääle siist ilmast ärminekit andas timä maapääliline iho tiidüstüü hüväs. Palfo säändsids pakmisi ei tulõ ja tuuperäst uuritas nä ribadõs.

Uuritas mis uuritas, a midägi jo õks perrä jääs. Tahtsõmi teedä, mis taast peris lõpuh saa. Tetäs ülikooli kulul palotus ja andas soovi kõrral ilostõ urniga umatsilõ üle. Kinkal kedägi vasta võtman ei olõ, noilõ om säälsaman tettü illos perämäne puhka-

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

miskotus. Kohegi ripakilõ vai asu sisse ei panda kedägi.

Kotus es olõ nafategemises külh paslik, a mul olf õks vaia umma ulli juttu aia. Ütli, et ärke pankõ mu musta huumorit pahas, a seo vällävaadõ olõki-i nii

kehvä. Tõi näütuses hindä. Mul ülikoolihaaridust ei olõ, a ku ma pääle surma hinnäst tudõngilõ uuri anna, sis võtt tuu umbõs 3–5 aastat ja ku tuu, mis must perrä om jäänü, ütškõrd umatsilõ tagasi andas, sõs ei olõki

tuu inämp kurb sündmüs, saa hoobis nigu ülikooli lõpupito pitä. Poolõ kaiva mullõ arvu-saamalda otsa, a poolõ muigsi üteh.

Nalaga vai ilma, a seogi teemä om osa elost.

Mu edimäne oppaja Tuulingu Enn

Mino edimäne oppaja Vana-Koiola koolin olf Tuulingu Enn. Luulõtuisi kirof tä Meinhard Aleksa nime all. Timä lugu om ka võrokiilne «Vana sann», midä egä mi kooli lats õkva unõ päält mõistsõ lukõ ja laulda.

Kooli 2. klassi latsist olf täl sääne lugu: «Vennal varsti tuleb karta, et tast ette jõuab Marta. Kepp see raiskab palju tinti, kiita võib vaid Vaike Inti.» Es olõ tuust Vaike Indist kah midägi kittä. Tuulingul olf lehm kah ja üteli ilosal pühapäväl vei tä mi puult hainu ja põhku. Mi, latsõ, mõlssimi kõik päiv aida takan lumõn.

Ispäävä hummoku edimädsen tunnini kästi mul usuoppu-

sõ luku jutusta. No ma es olõ raamatuhe kaenugi, saisi üles ja ütli, et ma ei mõista, ma ei olõ opnu. Tuuling küsse, et mille ma es opi sis. Neländä klassi poisi istsõva mu sääl takan ja Pille Valju sosist: «Ütle, et es olõ tulõ, es saa oppi.» Tuuling üteli: «No kuule Vaike, kas jumalapäike eile sinu kohal ei paistnud. Istu, homseks õpi ära.» Ma esi mõtli, et kõik, kes es mõista, jäetas pääle tunnõ, a et põhk ja haina kah aviti, toda es mõista arvatagi.

Tõõnõ lugu juhtu suvõl. Naabrilatsi Asta ja Hansu vanõmba lätsivä kohegi küllä. Näide imä Anna käve mi puol ja üteli: «Minke mi latsilõ selt-si.» Muidoki lätsimi. Poisi, mu veli Ilmar ja naabripoiss Hans, jäivä vällä. Mi, latskõsõ, lätsimi küüki. Asta kiitse suurõ

kausitävve tatreguputru. Pand-sõ pudru viie vähämbä kausi sisse. Liha, muna ja võid olli joba imäl lavva pääle pantu. Poisi olli käünü sanna man piiru palotaman ja löüdsevä säält Tuulingu kõlladsõ hammõ. Tuu olf eelmäne õtak sanna käünü ja rõiva sinnä jätnü. Poiskõsõ aiva tuu kõlladsõ hammõ oinalõ sälgä. Hans olf tarõst esä lipsu toonu. Tuu säeti oinalõ kaala.

Sõõgilaud olf no kõõgin valmis ja Asta kutsõ poisi süümä. Hans ja Ilmar tahtsõva meile oinast nätä tuuva ja üllätüst tetä. Hõiksiva: «Tuuling tulõ!» Lasiva oina vallahõ ja esi panniva kuuri taadõ pakku. Mi jäl kõõgin kraamsõmi lavva niikavva är. Liha, muna ja võid mahtu rioli pääle, a pudrukau-si virof Asta tagapatta.

Tuuling tullgi samal aol umalõ hammõlõ perrä. Tä es tulõ kõõgi poolõgi, läts lamba-aia müüdä ja üteli: «Ku nii, sis ma võta hammõ üten oinaga.» Kähku olli poisi platsin ja võtsõva hammõ oinalõ säläst. Tuuling sai hammõ kätte ja üteli: «Aitümä nallamehe. Sügüse näemi!»

Naabrilatsi vanõmba tul-li kodo ja imä nakaš kaema, et kohe nuu väikumba kausi omma jäänü. Küsse Hansu käest. «Nuu omma sääntsen paigan, kos nä viil eloilman olnu ei olõ.» Sis tahtsõ imä Anna lämmin vett võtta ja nõstsõ paakaasõ üles. Lei kässi kokko ja hõigaš: «Oh jummal külh, ku palfo tsolki tan om!»

LÄTI VAIKE

Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli joosul melliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva' Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: PUDSUNUDSIJA

Avvohinna saa TIISLERI MARIO (10) Ruusmäelt.

Seon tabõlin omma' umahussõna'. Otsi' taast tabõlist üles naa' sõna':

eloohlik, halv, hirmsa, hää, hõõrik, julgõ, kahtlanõ, kalg, kallis, kangõ, kerge, kimmäs, kuri, kõva, kõva, kõvvõr, lämmi, must, rassõ, salalik, tark, tihkõ, tsõõrik, tsäbrolinõ, tähtsä, ull, uma, vilu, äkiline

Perräjäänüist tähist saat kokko viil üte sõna, miä tähendäs eesti keeli kartlik. Tõisi sõnnu tähendüst saat kaia võro-eesti sõnaraamatust võrosõna.ee

K	I	R	Õ	Õ	S	T	K	I	R	Ö	Ö	H	L	A
T	R	Õ	V	V	Õ	K	H	K	E	U	L	L	Ä	S
Õ	S	A	V	Õ	K	A	H	I	A	G	I	D	M	M
K	N	Ä	Ü	S	L	K	R	A	T	N	R	K	M	R
I	H	A	B	V	K	I	M	M	Ä	S	G	E	I	I
L	Ä	I	L	R	E	N	I	L	I	K	Ä	Õ	K	H
A	Ä	N	E	T	O	Õ	I	R	U	K	T	S	U	M
L	K	Õ	V	A	H	L	K	V	I	L	U	A	M	U
A	Õ	S	S	A	R	A	I	H	S	I	L	L	A	K
S	Ä	S	T	H	Ä	T	K	N	I	J	U	L	G	Õ
E	L	O	O	H	T	L	I	K	Õ	T	G	L	A	K

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Juumisõvastanõ loeng

1985. aasta piimäkuun läts käümä viinajuumisõvastalinõ sääddüs. Mis juunipüürdest vällä tull, om esiasi...

Ütte Võromaa rahvamajja kutsuti loengut pidämä kats liinamiist. Üts kõnõl luudusõmärke perrä ilmakaemisõst, tõõnõ olf lõpõtanu Võrol tehnikumi ja mõistsõ valmis tetä mõnõ tarvitigu müüblitükü. Kooliaost olf joonissõ kah alalõ hoitu. Loengidõ iist masti – mis võisõ liinamiihil ülesastmisõ vasta olla. Pääleki olli nä parra elomehe ja külän löüdü kõgõ ilosit tütrikkõ.

Loengidõ kõrraldaminõ käve partei juhtmisõl ja valvja silmä

all. Kolhoosi partorg tull liinast parteikomitee nõvvupidamiselt, kon nuristi nõrga loengulidsõ tüü peräst alkoholismivastat-sõn võitlusõn. Rahvamajan olf õkva tulõman liinamihi loeng. Juhtu nii, et mehe esi saiva loengu teema ärmuutmisõst teedä sis, ku olli rahvamajja jõudnu. Midägi nä viinaviskamisõ halvast mõost kõnõli, a nätä olf, et sääne jutt ei paku rahvalõ huvvi. Ku suurõmb osa kullõjit olf minemä hiilnõ, üteli luudusõmiis, et kõnõlõs, midä juumisõ asõmõl tetä. Nii sai tä uma loengu iks är pitä. Tõõnõ miis, kes es jõvvaki müüblit kõnõlda, jätse uma joonissõ rahvamajja. Perrän olf poissõ tüüoppusõ oppaja noid tunnini pruuknu.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Sandiaig om läbi, maskiaig lätt edesi

Ma kuuli raadiost, et märdi- ja katrisandi omma uma juuskmisõ är joosnu, a maskõ piät iks edesi kandma. Tuu tähendäs, et iks viil ei tunnõ är noid inemiisi, kiä sullõ vasta kaesõ. Ku telekah om noilõ maskõga inemiisile sakõhe nimi mano kiro-tõt, sõs uulidsa pääl omma kõik üttemuudu võõra.

Nii ei saaki ma arvo, kuimuudu tahetas inemiisi är tunda, ku valimiisil piät uma näo läbi

kaamõra ette näütämä. Vaivalt kaamõra maski perrä helü and-ja är tund. Tan avitasõ õnnõ kats asja. Ku maskikandminõ jääs pikembäs aos paika, võis-si politsei- ja piirivalvõammõt ID-kaartõ asõmõl naada väl-lä andma inemise näopiltega maskõ. A ku tuu tulõ väega kallis, sõs läämi puuti ja ostami värmilidse vildiga ja kirodami egäüts maski pääle uma nime. Nii olõ-i pelädä, et sõimat sõp-ra vai teretät vainlast.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.

Kae ka loosikampaaniat: kl.ee.